FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT GIUSEPPE TESAURO

fremsat den 20. november 1991 *

Hr. afdelingsformand,
De herrer dommere,

1. High Court of Justice, Queen's Bench Division, har forelagt Domstolen to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring [1].

Den forelæggende ret har navnlig rejst spørgsmålet, om det er i overensstemmelse med og en følge af direktivet, at de britiske bestemmelser, som hjemler ret til et bestemt *forhøjet pensionstillæg* (i det følgende — for klarhedens skyld — benævnt »tillægget«) er foreneligt med fællesskabsretten, for så vidt som kvinder mellem 65 og 70 år til forskel fra mænd ikke kan ansøge om det og få det tilkendt.

2. Det er bestemt ikke en let opgave at give en nogenlunde kortfattet beskrivelse af de omhandlede nationale bestemmelser, da de består af særdeles mange led. Endvidere bliver helhedsindtrykket endnu mere komplekst som følge af, at det tillæg, vi beskæftiger os med, som man vil se, ikke — i det mindste ikke formelt — er et beløb, der udbetales som sådant, men blot indgår som et element ved beregningen af boligydelsen, et element, som dog under visse omstændigheder fører til en forhøjelse af selve ydelsen.

Den lovbestemte ordning vedrørende boligydelser (»housing benefit«) er indført ved section 20 i Social Security Act 1986; de nærmere regler for anvendelsen af ydelsen er fastsat i Housing Benefit (General) Regulations 1987. Om en person er berettiget til ydelsen og, i givet fald, ydelsens størrelse beregnes på grundlag af forholdet mellem modtagerens indkomst og en beregnet indkomst (»applicable amount«) [2]; den beregnede indkomst består af alle de tilskud og tillæg, der tilkommer de forskellige kategorier af ansøgere.

Et af de tillæg, som kan indgå i den beregnede indkomst med henblik på beregningen af boligydelsen, er netop det tillæg, den foreliggende sag drejer sig om. Tillægget ydes til ansøgere, som er fyldt 60, men ikke 80 år [3], og som desuden modtager invalidepension (eller i hvert fald modtog invalidepension, før de fik alderspension) [4].

* Originalsprog: italiensk.

1 — EFT L 6 af 10.1.1979, s. 24.

2 — Nærmere bestemt er boligydelsen lig med den samlede leje, hvis indkomsten er lavere end den beregnede indkomst; hvis indkomsten derimod er højere end den beregnede indkomst, nedsættes boligydelsen med 65% af det beløb, hvormed indkomsten overstiger den beregnede indkomst.

3 — Paragraph 10(1) (b) (i) i Part III i Schedule 2 til Housing Benefit (General) Regulations 1987.

4 — Paragraph 12(1) (a) (i) i ovennævnte Schedule.

Betingelserne for at opnå invalidepension [5], som tilkommer personer, der af helbredsgrunde er ude af stand til at arbejde, er fastsat i section 15 i 1975-loven. I princippet udbetales en sådan pension, når betingelserne er opfyldt, indtil modtageren har nået pensionsalderen (som i section 27(1) i 1975-loven er fastsat til 60 år for kvinder og 65 år for mænd), eller, når en person er over denne alder, men stadig har fast beskæftigelse, i indtil fem år efter det tidspunkt, hvor vedkommende har nået pensionsalderen (i henhold til section 27(5) i den omhandlede lov anses man nemlig for at være gået på pension fem år efter, at pensionsalderen er indtrådt).

I medfør af section 30(3) i Social Security Act 1975 og Social Security (Widow's Benefit and Retirement Pension) Regulations 1979 kan personer, der allerede modtager alderspension, som er opnået, efter at deres faste beskæftigelse er ophørt, eller af andre grunde, give afkald på alderspensionen og modtage invalidepension. Denne mulighed er dog begrænset til en periode på maksimalt fem år, som løber fra det tidspunkt, hvor pensionsalderen indtræder; med andre ord ophører muligheden for at ansøge om invalidepension samt retten til at modtage den under alle omstændigheder for kvinder, når de fylder 65, og for mænd, når de fylder 70.

Endelig skal det præciseres, at det forhold, at retten til invalidepension, som er en nødvendig betingelse for at kunne opnå tillægget, ophører, ikke bevirker, at retten til selve tillægget ophører, og dette indgår derfor også efter dette tidspunkt i den beregnede indkomst med henblik på beregningen af boligydelsen.

3. Herefter kommer vi til de faktiske omstændigheder i hovedsagen. Florence Rose Smithson modtog invalidepension i fem år, indtil hun nåede pensionsalderen. Fra dette tidspunkt begyndte hun at få alderspension. Hvis de omtvistede bestemmelser allerede havde været i kraft, da Florence Rose Smithson fyldte 60, ville hun utvivlsomt have været berettiget til tillægget, da hun opfyldte betingelserne i de relevante bestemmelser, uden at der ville være opstået spørgsmål om at give afkald på alderspensionen [6]; Florence Rose Smithson har imidlertid ikke kunnet give et sådant afkald, da hun allerede var 67 år, da den nye ordning vedrørende boligydelse trådte i kraft. Tvisten er derfor netop opstået på grund af, at tillægget blev indført, da Florence Rose Smithson havde passeret den aldersgrænse, hvor hun kunne give afkald på alderspensionen til fordel for invalidepensionen.

Det bør dog understreges, at der er tale om et generelt problem, og at den forhindring, Florence Rose Smithson er stødt på, har be-

5 — Det bør her præciseres, at udtrykket »invalidepension« skal forstås således, at det refererer til en ydelse i penge, som træder i stedet for de indtægter, der mistes som følge af uarbejdsdygtighed på grund af dårligt helbred; en sådan »pension« udbetales altså kort sagt til personer, som endnu ikke har nået pensionsalderen, eller som alligevel anses for potentielt erhvervsaktive.

6 — Personer, som fra det tidspunkt, hvor de fylder 60 år, er berettiget til boligydelse, og desuden har modtaget ydelse ved alvorlig invaliditet i otte uger, inden de fyldte 60 (en ydelse, der bl.a. tilkendes personer, som i denne periode har modtaget invalidepension), opnår nemlig automatisk ret til det højeste tillæg, altså uafhængigt af køn og af forskellen i pensionsalder.

tydning ud over det forhold, at begivenhederne for hendes vedkommende fandt sted på et tidspunkt, hvor det omhandlede tillæg endnu ikke eksisterede. En kvinde mellem 65 og 70 år er nemlig under alle omstændigheder afskåret fra at ansøge om invalidepension og kan som følge heraf slet ikke i denne periode opfylde en af de nødvendige betingelser for at være berettiget til tillægget.

4. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret netop oplyst, om den omstændighed, at en kvinde, der er mellem 65 og 70 år, til forskel fra mænd ikke kan ansøge om forhøjet pensionstillæg i henhold til paragraph 10(1) (b) (i) i Schedule 2 til Housing Benefit (General) Regulations 1987, er en i henhold til artikel 4 i direktiv 79/7 forbudt forskelsbehandling.

I den nævnte artikel 4, stk. 1, fastsættes et forbud mod forskelsbehandling på grundlag af køn, især for så vidt angår »anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse« (første led), hvilket navnlig er det, der har interesse i denne sammenhæng.

Forskelsbehandlingen af mænd og kvinder er i den foreliggende sag en følge af, at tilkendelse af tillægget gøres afhængig af, at modtageren får invalidepension, hvilket fører til, at kvinder har fem år mindre end mænd til at opnå ret til tillægget. Kort sagt er det altså netop betingelserne for adgang til dette tillæg, der er forskellige for mænd og kvinder; både mænd og kvinder kan nemlig begynde at nyde godt af tillægget, når de fylder 60 år, men medens mændene stadig har ti år til at opnå denne ret, efter at de har nået denne alder, har kvinderne kun fem.

Efter således at have fastslået, hvilken forskelsbehandling der er tale om, skal jeg præcisere, at den forelæggende rets spørgsmål — som det fremgår af selve forelæggelseskendelsen — skal forstås således, at retten ønsker at få fastslået, om det pågældende tillæg i betragtning af dets særlige karakteristika er omfattet af det *saglige* anvendelsesområde for direktiv 79/7, og, såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, om den anførte forskelsbehandling da er berettiget i henhold til direktivets artikel 7, stk. 1, litra a), dvs. om der er tale om en nødvendig følge af forskellen i pensionsalder.

5. For så vidt angår det omhandlede direktivs anvendelsesområde, skal jeg først og fremmest henvise til, at direktivet i henhold til artikel 3, stk. 1, finder anvendelse på lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse bl.a. mod risiciene invaliditet og alderdom [litra a)] samt på bestemmelserne om social bistand, i det omfang disse er bestemt til at supplere eller træde i stedet for disse ordninger [litra b)].

Det Forenede Kongerige er af den opfattelse, at den lovbestemte ordning vedrørende boligydelse ikke som sådan, dvs. betragtet som helhed, er omfattet af det omhandlede direktivs anvendelsesområde. Der er nemlig tale om en generel ordning, som er fastlagt under hensyntagen til indkomsten og lejens størrelse, dvs. en lovbestemt ord-

ning, der sikrer beskyttelse mod fattigdom. Med andre ord ligger boligydelsen uden for direktivets anvendelsesområde, fordi den tilkendes uensartede kategorier af personer og dermed personer, som ikke nødvendigvis er beskyttet mod en af de risici, der er opregnet i direktivets artikel 3, stk. 1.

Hvad det angår, skal jeg blot bemærke, at disse argumenter — i princippet — ikke er tilstrækkelige til at udelukke, at direktivet kan finde anvendelse på tillægget. Jeg skal i den forbindelse henvise til Drake-dommen[7], hvori Domstolen fastslog, at »artikel 3, stk. 1, skal fortolkes således, at den omfatter *enhver ydelse, der i bred forstand indgår i en af de omtalte lovbestemte ordninger, herunder også en bestemmelse om social bistand, der skal supplere eller træde i stedet for en sådan ordning*«[8]. Dette indebærer, at man, såfremt man når til den konklusion, at det omhandlede tillæg faktisk udgør en beskyttelse mod alderdoms- og/eller invaliditetsrisikoen, ikke derefter kan nægte at anerkende, at det er et led i en lovbestemt ordning, der sikrer beskyttelse mod en af de nævnte risici, eller en form for social bistand, som er bestemt til at supplere beskyttelsen mod disse risici.

Som Domstolen har fremhævet i Drake-dommen er det nødvendigt, at der anlægges en vid fortolkning af artikel 3, hvis man vil sikre, at princippet om ligebehandling gennemføres på en harmonisk måde overalt i Fællesskabet (præmis 23). Ellers ville medlemsstaterne nemlig let kunne omgå de forpligtelser, der følger af direktivet; de ville blot i en ordning af generel rækkevidde eller en ordning, som i hvert fald ikke specielt skulle sikre beskyttelse mod en af de i artikel 3 opregnede risici, kunne indføje en ydelse, som tværtimod, isoleret set, netop skulle sikre beskyttelse mod de pågældende risici.

6. For at vende tilbage til den konkrete sag, skal jeg dernæst anføre, at jeg ikke kan tilslutte mig Det Forenede Kongeriges opfattelse, hvorefter tillægget ikke kan betragtes som en selvstændig ydelse, der kan adskilles fra den ydelse, det er en del af, da det blot er et af de elementer, der indgår i den beregnede indkomst med henblik på beregningen af boligydelsen, men ikke et beløb, der udbetales som sådant.

Jeg finder det nemlig fuldstændig irrelevant, at det omhandlede tillæg formelt ikke består af en pengeydelse, der som sådan udbetales til modtagerne. Til gengæld skal jeg bemærke, at det, der tæller, er, at tillægget faktisk og under alle omstændigheder giver sig udtryk i en økonomisk fordel for modtagerne, som er berettiget til en højere boligydelse, når dette element tages i betragtning.

I betragtning af, at formålet med tillægget — som det fremgår af de britiske bestemmelser — er at yde en ekstra hjælp til pensionister, som er ramt af en eller anden form

7 — Dom af 24.6.1986, sag 150/85, Sml. s. 1995, præmis 23.

8 — Min fremhævelse.

for invaliditet eller i hvert fald har et handicap, forekommer det mig, at der ikke kan være nogen tvivl om, at tillægget er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 79/7.

Sammenfattende er der tale om »ydelse«, som, skønt den er slået sammen med den mere generelle ordning vedrørende boligydelsen, kan adskilles fra denne i den forstand, at den har sin egen logik og et veldefineret formål, nemlig at hjælpe pensionister, som lider under særlige gener. Tillægget må derfor med føje anses for at falde ind under det saglige anvendelsesområde for direktiv 79/7 på grund af de kategorier af personer, det er bestemt til, og de virkninger, det har. Nærmere bestemt må det betragtes som en form for social bistand, der er bestemt til at supplere de lovbestemte ordninger, der er fastsat for at sikre beskyttelse mod alderdoms- og invaliditetsrisikoen, da formålet med det er at give handicappede pensionister en ekstra hjælp til afholdelse af boligudgifter.

7. Efter at det er fastslået, at tillægget er omfattet af direktiv 79/7's anvendelsesområde, står det tilbage at undersøge, om den allerede fastslåede forskelsbehandling, som består i, at kvinder til forskel fra mænd ikke kan ansøge om og få tilkendt tillægget, når de er mellem 65 og 70 år, falder uden for direktivets anvendelsesområde, fordi den er en nødvendig følge af, at pensionsalderen er forskellig for mænd og kvinder. Med andre ord skal det undersøges, om den omhandlede forskelsbehandling er »berettiget« i henhold til direktivets artikel 7, stk. 1, litra a). Efter denne bestemmelse kan medlemsstaterne nemlig fra direktivets anvendelsesområde undtage fastsættelse af pensionsalderen for ydelse af alderspensioner og eventuelle følger heraf for andre sociale sikringsydelser.

Før jeg går over til at undersøge rækkevidden af denne undtagelse i relation til den konkrete sag, vil det være formålstjenligt at erindre om, at Domstolen gentagne gange har udtalt, at fjernelse af forskelsbehandling på grundlag af køn hører til de grundlæggende rettigheder, som Domstolen skal sikre [9], og endvidere har præciseret, at »i ethvert tilfælde, hvor der gøres undtagelse fra en subjektiv rettighed som direktivets princip om ligebehandling af mænd og kvinder, skal den nærmere rækkevidde af undtagelsen fastlægges i forhold til proportionalitetsprincippet som en af de almindelige retsgrundsætninger, der ligger til grund for fællesskabsretten. Efter dette princip må undtagelserne ikke gå videre end rimeligt og nødvendigt for at nå det tilsigtede mål ...« [10]. Heraf følger — som Domstolen klart har anført — at undtagelsen i artikel 7, stk. 1, litra a), skal fortolkes snævert [11].

8. I den foreliggende sag må man først og fremmest rejse det spørgsmål, om de forskellige betingelser for at få adgang til tillægget, nærmere bestemt det forhold, at kvinder har fem år mindre til at opnå ret til det end mænd, er en nødvendig følge af fastsættelsen af en mindstepensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder. Ved første øjekast synes en sådan forbindelse slet ikke at foreligge; i virkeligheden har den omstændighed, at retten til pension opnås på forskellige tidspunkter ingen indflydelse

9 — Jf. dom af 15.6.1978, sag 149/77, Defrenne, Sml. s. 1365, præmis 26 og 27.

10 — Dom af 15.5.1986, sag 222/84, Johnston, Sml. s. 1651, præmis 38.

11 — Jf. domme af 26.2.1986, sag 152/84, Marshall, Sml. s. 723, præmis 36, og sag 262/84, Beets-Proper, Sml. s. 773, præmis 38.

på det omhandlede tillæg, da aldersgrænsen for retten til at få det tilkendt er den samme (60 år). Dette indebærer, at både mænd og kvinder anses for »pensionister« fra samme alder, for så vidt angår afgørelsen af, om der skal tilkendes et sådant tillæg. Følgelig er det ikke godtgjort, at der foreligger en årsagsforbindelse mellem forskellen i pensionsalder og betingelserne for at opnå tillægget.

Denne konklusion kan ikke overraske, for så vidt som forskelsbehandlingen — som jeg allerede har haft lejlighed til at fremhæve i forbindelse med beskrivelsen af de omtvistede bestemmelser — ikke, eller i det mindste ikke direkte, ligger i, at der er en forbindelse med fastsættelsen af en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder, men i, at det omhandlede tillæg er blevet knyttet sammen med den alder, hvor retten til invalidepensionen automatisk ophører, og som er forskellig for mænd og kvinder (henholdsvis — som nævnt — 70 og 65 år).

Følgelig skulle det snarere fastslås, at der var en årsagsforbindelse mellem tillægget og invalidepensionen og mellem sidstnævnte og alderspensionen. Jeg mener dog ikke, at det er absolut nødvendigt at foretage en sådan undersøgelse, og heller ikke, at den er i overensstemmelse med en korrekt fortolkning af artikel 7, stk. 1, litra a), netop i betragtning af, at denne bestemmelse skal fortolkes restriktivt.

Det skal jeg forklare nærmere. I henhold til denne bestemmelse kan medlemsstaterne kun undtage fastsættelsen af den alder, hvor man erhverver ret til pension, samt eventuelle følger heraf for andre ydelser, fra ligebehandlingsprincippets anvendelsesområde. Det er klart, at disse følger skal være *direkte* afhængige af forskellen i pensionsalder; at anerkende, at de på deres side kan være en følge af en anden ydelse (selv i det tilfælde — som måtte undersøges nærmere — at denne virkelig er en følge af forskellen i pensionsalder), ville være ensbetydende med en uberettiget udvidelse af den omhandlede bestemmelses rækkevidde.

I øvrigt, og uden at det er nødvendigt i forbindelse med den konkrete sag at fastslå, om det forhold, at retten til invalidepension automatisk ophører på forskellige alderstrin, er en følge af fastsættelsen af pensionsalderen i det øjemed og med de følger, artikel 7 henviser til, skal jeg blot anføre, at samme resultat kunne nås på en måde, der ikke var diskriminerende, f.eks. ved som forudsætning for tilkendelsen af tillægget at vedtage, at der skulle foreligge *invaliditet* frem for *en invalidepension.*

Sammenfattende mener jeg, at den forelæggende rets første spørgsmål som omformuleret må besvares således, at en ydelse som det forhøjede pensionstillæg, som står i forbindelse med ansøgerens alder og invaliditet, er en form for social bistand, som er bestemt til at supplere en lovbestemt ordning, jf. artikel 3, stk. 1, litra b), i direktiv 79/7. Den omstændighed, at en af betingelserne for retten til at få tilkendt et sådant tillæg er, at der oppebæres en ydelse (invalidepension), som ophører ved opnåelse af en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder, er under alle omstændigheder ikke en nødvendig følge af denne forskel.

9. Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om en kvinde, der er mellem 65 og 70 år, i medfør af artikel 4 i direktiv 79/7 er berettiget til på grundlag af de relevante nationale bestemmelser at give afkald på alderspensionen, få udbetalt invaliditetsydelse og desuden få tilkendt det forhøjede pensionstillæg. I det væsentlige og i hvert fald i henhold til gældende fællesskabsret rejser dette spørgsmål problemet om, hvorvidt det forhold, at invalidepensionen ophører på forskellige alderstrin for mænd og kvinder, ikke falder ind under direktivets anvendelsesområde, fordi det er omfattet af undtagelsen i direktivets artikel 7, stk. 1, litra a).

Den konklusion, jeg er nået til med hensyn til det første spørgsmål, bevirker faktisk, at det med henblik på afgørelsen af den foreliggende sag er overflødigt at besvare det andet spørgsmål. For fuldstændighedens skyld og for det tilfælde, at Domstolen ikke vælger den foreslåede løsning, finder jeg det dog rigtigt at undersøge, om det forhold, at retten til at oppebære invalidepension ophører ved opnåelse af en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder, er en nødvendig følge af forskellen i pensionsalder. De generelle bemærkninger, jeg allerede har fremsat i forbindelse med det første spørgsmål, gælder også for så vidt angår fortolkningen af artikel 7, stk. 1, litra a).

Jeg skal endnu en gang minde om, at: a) udbetalingen af invalidepensionen automatisk ophører fem år efter opnåelsen af pensionsalderen; b) pensionsalderen er fastsat til 65 år for mænd og 60 år for kvinder; c) en person anses under alle omstændigheder for at være pensioneret fem år efter, at vedkommende har nået pensionsalderen.

Det tidspunkt, hvor retten til invalidepension ophører, falder altså sammen med pensioneringen. Det er let at forstå, hvis man tager i betragtning, at invalidepensionen, som er en ydelse, der træder i stedet for de indtægter, den pågældende har mistet på grund af uarbejdsdygtighed, meget vel kan udbetales ud over det tidspunkt, hvor retten til pension erhverves, nærmere bestemt indtil det tidspunkt, hvor pensioneringen skal finde sted, netop fordi det udtrykkeligt er bestemt, at man fortsat kan have fast beskæftigelse efter at have nået pensionsalderen [12]. I det konkrete tilfælde er der — som Det Forenede Kongerige har understreget i sit indlæg — åbnet mulighed for, at også personer, der allerede modtager alderspension, ved at give afkald på denne kan opnå invalidepension, ud fra den betragtning, at mange begynder på et nyt job efter at være holdt op med at arbejde. Kort sagt ydes der, når betingelserne er opfyldt, invalidepension til personer, som, i det mindste potentielt, stadig betragtes som »erhvervsaktive«.

10. Set under denne synsvinkel anser jeg det for ubestrideligt, at det tidspunkt, hvor retten til invalidepension ophører, ikke er fastsat på grundlag af de forskellige pensionsaldre, men i forhold til det tidspunkt, hvor pensioneringen skal finde sted. Efter artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7 er det imidlertid kun forskelsbehandling, der er en nødvendig følge af forskellige pensionsaldre, som er tilladt, men ikke forskelsbehandling, som kan henføres til fastsættelsen af det tidspunkt, hvor pensioneringen skal finde sted.

12 — Det er nemlig åbenbart, at en eventuel ret til invalidepension for så vidt angår personer, som fortsat har fast beskæftigelse, efter at de har nået pensionsalderen, kun kan opstå på et tidspunkt, efter at de har erhvervet ret til alderspension.

I virkeligheden indebærer den omstændighed, at kvinder erhverver ret til pension før mænd (en forskelsbehandling, som er tilladt, for så vidt som der henvises til den alder, hvor man kan begynde at modtage alderspension), ikke, at kvinder, hvad fællesskabsretten angår, kan være *forpligtet* til at gå på pension før, så meget desto mere som det efter den engelske ordning ikke er bestemt, at en person automatisk pensioneres, når han har erhvervet ret til pension. Med andre ord kan fastsættelsen af en pensionsalder, som er forskellig for mænd og kvinder, ikke have til følge, at det forbydes kvinder at arbejde lige så længe som mænd [13].

Den alder, hvor man er forpligtet til at holde op med at arbejde, er derimod — som det fremgår af Domstolens praksis — et af de *arbejdsvilkår,* som er omhandlet i artikel 5 i direktiv 76/207 [14]. Jeg skal i den forbindelse henvises til dommen af 26. oktober 1983 [15], hvori Domstolen fastslog, at en national bestemmelse, hvorefter kvindelige arbejdstagere kan vælge at fortsætte med at arbejde, til de når den aldersgrænse, som er fastsat for mænd, selv om de opfylder betingelserne for at være berettiget til alderspension, må betragtes som et af »de vigtigste arbejdsvilkår«.

Hertil kommer, at Domstolen har fundet undtagelsen i artikel 7 uanvendelig på det tilfælde, hvor en kvinde afskediges alene med den begrundelse, at hun har nået eller overskredet den alder, som giver hende ret til pension fra staten, og som er forskellig for mænd og kvinder [16], og på betingelser i en arbejdsaftale, der er indgået som led i en kollektiv overenskomst, og hvorefter ansættelsesforholdet ophører, når arbejdstageren når en vis — for mænd og kvinder forskellig — pensionsberettigende alder [17].

Sammenfattende har Domstolen — selv om den har anerkendt, at ydelser, der står i forbindelse med nationale bestemmelser vedrørende en mindstepensionsalder, som er forskellig for mænd og kvinder, kan afvige fra ligebehandlingsprincippet — altid anset det tidspunkt, hvor retten til alderspension erhverves, for forskelligt fra det tidspunkt, hvor pensioneringen finder sted, selv om disse tidspunkter er sammenfaldende.

Efter det ovenfor anførte er det klart, at da det forhold, at retten til invalidepension ophører fem år efter opnåelsen af pensionsalderen, i den foreliggende sag i det væsentlige står i forbindelse med det tidspunkt, der er fastsat for pensioneringen, som er et af de i direktiv 76/207 omhandlede arbejdsvilkår, er forholdet ikke omfattet af undtagelsen i artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7. Det forhold, at retten til invalidepension automatisk ophører på grund af den alder, modtageren har nået, er derfor, når

13 — Jf. generaladvokat Gordon Slynn's forslag til afgørelse i sag 152/84, Marshall, Sml. 1986, s. 725, især s. 730, som går i samme retning.

14 — Rådets direktiv af 9.2.1976 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse samt arbejdsvilkår (EFT L 39, s. 40).

15 — Sag 163/82, Kommissionen mod Italien, Sml. s. 3273, præmis 9.

16 — Dom af 26.2.1986, Marshall, jf. ovenfor, præmis 38.

17 — Dom af 26.2.1986, Beets-Proper, jf. ovenfor, præmis 40.

denne alder afhænger af forskellen i pensionsalder for mænd og kvinder, ikke en nødvendig følge af en sådan forskel i pensionsalderen.

11. Herefter skal jeg foreslå Domstolen at besvare de af High Court of Justice, Queen's Bench Division, forelagte spørgsmål således:

»1) a) En ydelse som det forhøjede pensionstillæg, som står i forbindelse med ansøgerens alder og invaliditet, er en form for social bistand, som er bestemt til at supplere en lovbestemt ordning, jf. artikel 3, stk. 1, litra b), i direktiv 79/7.

b) Den omstændighed, at en af betingelserne for at få tilkendt det forhøjede pensionstillæg er, at der oppebæres en ydelse (invalidepension), som ophører ved opnåelse af en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder, er ikke en nødvendig følge i henhold til direktivets artikel 7, stk. 1, litra a).

2) Den omstændighed, at udbetalingen af invalidepensionen automatisk ophører fem år efter pensionsalderens indtræden, er ikke en nødvendig følge af, at den alder, hvor der er erhverves ret til alderspension, er forskellig for mænd og kvinder, da den står i forbindelse med de forskellige aldersgrænser, der er fastsat for pensioneringen.«